

Legal Aspects of Securities and Exchange Organization's Permission from the Attorney General of the Country based on Article 16 of the Law for Development of New Financial Instruments and Institutions

Mohammad Sadeghi¹

1. Ph.D. in Private Law, Faculty of Law, Mofid University- The Department of Codification, Expurgation and Compliance of the Capital Market Laws and Regulations. Tehran. Iran.

S.D.I.L.L.
The SD Institute of Law
Research & Study

Publisher:

Shahr-e- Danesh
Research And Study
Institute of Law

Article Type:

Original Research

DOI:

10.48300/jfel.2024.468275.1031

Received:

17 July 2024

Accepted:

10 August 2024

Published:

21 September 2024

ABSTRACT

One of the significations of Article 16 of the Law for Development of New Financial Instruments and Institutions is the conditions of access of competent domestic or international authorities and institutions to the documents, information and reports that is needed to perform their legal duties and responsibilities. The legislature has been conditioned the access of above-mentioned persons to information by asking permission of the Securities and Exchange Organization from the Attorney General of the country (Public Prosecutor). in this terms the nature of the authorization should be considered as a ruling for public prosecutor's assure of the beneficiaries rights of the capital market and information owners. In this article, while explaining the criteria of providing information to the applicants, we

Copyright & Creative Commons:

© The Author(s). 2021 Open Access. This article is licensed under a Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

have stated the examples in this regard by examination and inference from the statutes governing laws and regulations and we analyze the conditions of access of the applicants to the information of the subject of the article according to the governing laws and regulations in a way that leads to the recognition of the legal and executive aspects of the article. The summary result of the stipulation of article 16 is necessity of two conditions to be eligible for receiving information: 1-Legal qualification of applicants who is requesting information and reports 2-The obligation of the Securities and Exchange Organization to provide the aforementioned information, documents and reports to the competent domestic or international authorities institution. Finally, if there is no duty or legal provision related to the qualification or permission of the persons to obtain information, the Securities and Exchange Organization can recognize the permission of Attorney General of the country unnecessary while consider the principle of non-disclosure of information.

Keywords: Providing information, Trade secrets, Assistants, Attorney General of the country, Article 16 of the Law for Development of New Financial Instruments and Institutions, Securities and Exchange Organization, Public Prosecutor.

Funding: The author(s) received no financial support (funding, grants, and sponsorship) for the research, authorship, and/or publication of this article.

Author contributions:

Mohammad Sadeghi: Conceptualization, Methodology, Software, Validation, Formal analysand, Investigation, Resources, Data Curation, Writing - Original Draft, Writing - Review & Editing, Supervision, Project administration.

Competing interests: The author declare that they have no competing interests.

Citation:

Sadeghi, Mohammad. "Legal Aspects of Securities and Exchange Organization's Permission from the Attorney General of the Country based on Article 16 of the Law for Development of New Financial Instruments and Institutions" *Journal of Financial and Economic Law Research*. V. 1, No. 1 (September 21, 2024): 139-168.

Extended Abstract

According to Article 16 of the Law for Development of New Financial Instruments and Institutions of Iran: “Upon the request made by the Organization (Securities and Exchange Organization), all regulated entities such as issuers, financial institutions and self-regulatory organizations shall have to submit records, documents, information and reports requisite for the exercise of the function and responsibilities legally vested in the Organization. The Organization (Securities and Exchange Organization) shall have the power to deliver such information, records, documents and reports to the competent domestic and/or international authorities and institutions within the context of their legal jurisdictions with the approval of the Attorney General of the country. The directors of the regulated legal entities, in case they fail to comply with the said issues, shall be sentenced to the penalties referred to in article (49) of the Securities Market Act of the I.R.I. Note 1- Where the provider of information, records and documents declares that the issues presented are regarded as a part of his trade secrets and cannot be published, the matter shall be considered at the board meeting of the Organization for decision-making. The decision taken by the Organization board of directors in this respect shall be binding and serve as a basis for further action. Note 2- The trade secrets are treated to be confidential and in case of their disclosure, the Organization shall be held liable to compensate for the loss and damage sustained by the provider of such documents, records and information providing that the disclosure of trade secrets has taken place by the Organization and in the circumstances not legally allowed to do so ...”

The possibility of providing information to the competent persons is subject to the permission of the Attorney General of the country because this official, as the public prosecutor, is obliged to respect the public interest and interests of investors, information holders or beneficiaries, and only in order to comply with this, he can agree or disagree with the requests sent to the securities market supervisory body (Securities and Exchange Organization). Therefore, considering that in the current laws and regulations, the only way for competent persons (both domestic and international competent authorities and institutions) to access the relevant information, documents, records and reports is to adhere to the indications prescribed and discussed in this article. It must not be reduced this category to a private right or authority and ignore its general dimensions or its ruling.

of course, it is necessary the conditions of providing information based on the way of prescribing the Law for Development of New Financial Instruments and Institutions, the relationship of Article 16 of the Law for Development of New Financial Instruments and Institutions with other legal provisions (such as the Law on Electronic Commerce, the Law on Publishing and Free Access to Information or other laws that some of them were mentioned in this article) to be considered in terms of the scope of requirements and exceptions of information access in those laws. But in any case, if the law stipulates the duty or prescription of the access of competent authorities and institutions, domestic or international, it is the responsibility of the Securities and Exchange Organization to determine the legal duty and follow up the permission.

According to the prevailing legal, legal and regulatory requirements and implications, among the cases for which the legal obligation to provide information can be considered justified and stipulated are: 1- Requests that must be explicitly complied with in the applicable law and the obligation or prescription Provide information as determined by law. 2- Rulings and orders issued by judicial authorities in order to achieve the right, facilitating the processing of legal claims and criminal complaints or the implementation of the judgments and decisions of judicial authorities due to the enforceability of the execution of judgments and decisions of judicial or judicial authorities.

On the other hand, if there is no obligation and legal requirement to provide information to the competent persons and institutions, the condition of asking the Attorney General is in place and action should be taken according to Article 16. Consequently, if there is no legal obligation or regulation regarding the competence of the persons or institutions to obtain information, the Securities and Exchange Organization in compliance with the principle of non-disclosure of confidential information or secrets of the owners can be recognized the permission from the Attorney General is unnecessary. It can be announced the lack of conditions for the permission from the Prosecutor to the requesting authority.

استیذان از دادستان کل کشور در ارائه اطلاعات اشخاص موضوع ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید

محمد صادقی^۱

۱. دکترای حقوق خصوصی دانشکده حقوق دانشگاه مفید، مدرس دانشگاه؛ پژوهشگر حقوق مالی - اقتصادی، تهران، ایران.
Email: sadeqi67@gmail.com

چکیده:

از دلالت‌های ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید، شرایط دسترسی مراجع و نهادهای ذی‌صلاح داخلی و یا بین‌المللی به اسناد، مدارک، اطلاعات و گزارش‌های مورد نیاز برای انجام وظایف و مسئولیت‌های قانونی آنهاست. قانون‌گذار دستیابی اشخاص مزبور به اطلاعات و اسناد را منوط به استیذان سازمان بورس و اوراق بهادار از دادستان کل کشور ساخته و از این حیث، ماهیت تجویز مدنظر را باید حکمی برآمده در جهت اطمینان مدعی‌العموم از احقاق حقوق ذی‌نفعان بازار سرمایه و صاحبان اطلاعات دانست. در این مقاله ضمن تبیین مناسبات ارائه اطلاعات به اشخاص درخواست‌کننده، مصادیق و نمونه‌های متصور در این خصوص را با فحوص و اصطیاد از قوانین و مقررات حاکم بیان نموده و شرایط دسترسی اشخاص به اطلاعات موضوع ماده را وفق قوانین و مقررات حاکم به‌نحوی تحلیل می‌نماییم که منتهی به شناخت ابعاد حقوقی و اجرایی ماده مرقوم گردد. نتیجه اجمالی تصریح قانونی مذکور از این قرار

کپی رایت و مجوز دسترسی آزاد:

کپی‌رایت مقاله در مجله پژوهش‌های حقوق مالی و اقتصادی نزد نویسنده (ها) حفظ می‌شود. کلیه مقالاتی که در مجله پژوهش‌های حقوق مالی و اقتصادی منتشر می‌شوند با دسترسی آزاد هستند. مقالات تحت شرایط مجوز Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0 منتشر می‌شوند که اجازه استفاده، توزیع و تولید مثل در هر رسانه‌ای را می‌دهد، به شرط آنکه به مقاله استناد شود. جهت اطلاعات بیشتر می‌توانید به صفحه سیاست‌های دسترسی آزاد نشریه مراجعه کنید.

پژوهشکده حقوق

نوع مقاله:
پژوهشی

DOI:

10.48300/jfel.2024.468275.1031

تاریخ دریافت:
۲۷ تیر ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش:
۲۰ مرداد ۱۴۰۳

تاریخ انتشار:
۳۱ شهریور ۱۴۰۳

است که احراز دو شق از صلاحیت جهت دریافت اطلاعات از سازمان بورس و اوراق بهادار و اخذ موافقت دادستان کل کشور ضروری است: ۱- صلاحیت قانونی مرجع درخواست‌کننده اطلاعات و گزارش‌ها ۲- تکلیف سازمان بورس و اوراق بهادار به ارائه اطلاعات، اسناد، مدارک و گزارش‌های مذکور به مراجع و نهادهای ذیصلاح داخلی و یا بین‌المللی؛ بنابراین، چنانچه تکلیف یا مقرره‌ای قانونی ناظر به صلاحیت یا جواز اشخاص برای دستیابی به اطلاعات در میان نباشد، سازمان بورس و اوراق بهادار می‌تواند با رعایت اصل عدم افشای اطلاعات، استیذان از دادستان را فاقد موضوعیت تشخیص داده و نبود موجبات آن را به مرجع مطالبه‌کننده اعلام نماید.

کلیدواژه‌ها:

ارائه اطلاعات، اسرار تجاری، استیذان، دادستان کل کشور، ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید، سازمان بورس و اوراق بهادار، مدعی العموم.

حامی مالی:

این مقاله هیچ حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان:

محمد صادقی: مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، استفاده از نرم‌افزار، اعتبار سنجی، تحلیل، تحقیق و بررسی، منابع، نظارت بر داده‌ها، نوشتن - پیش‌نویس اصلی، نوشتن - بررسی و ویرایش، نظارت، مدیریت پروژه.

تعارض منافع:

بنابر اظهار نویسنده این مقاله تعارض منافع ندارد.

استناددهی:

صادقی، محمد. «استیذان از دادستان کل کشور در ارائه اطلاعات اشخاص موضوع ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید». مجله پژوهش‌های حقوق مالی و اقتصادی ۱، ش. ۱ (۳۱ شهریور ۱۴۰۳): ۱۳۹-۱۶۸.

مقدمه

ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید مصوب ۸۸/۰۹/۲۵ مقرر می‌دارد: «در صورت درخواست سازمان، کلیه اشخاص تحت نظارت از قبیل ناشران، نهادهای مالی و تشکل‌های خودانتظام موظفند اسناد، مدارک، اطلاعات و گزارش‌های مورد نیاز برای انجام وظایف و مسئولیت‌های قانونی سازمان را ارائه کنند. سازمان می‌تواند نسبت به ارائه اطلاعات، اسناد، مدارک و گزارش‌های مذکور به مراجع و نهادهای ذی‌صلاح داخلی و یا بین‌المللی با موافقت دادستان کل در چارچوب صلاحیت‌های قانونی آنها اقدام نماید. مدیران اشخاص حقوقی تحت نظارت در صورت خودداری از انجام موارد فوق به مجازات مندرج در صدر ماده (۴۹) قانون بازار اوراق بهادار محکوم می‌شوند. تبصره ۱- در صورتی که ارائه‌دهنده اطلاعات، اسناد، مدارک و گزارش اعلام نماید که موارد ارائه شده جزء اسرار تجاری وی محسوب و غیرقابل انتشار است، موضوع در هیئت‌مدیره سازمان مطرح و تصمیم‌گیری می‌شود. تصمیم هیئت‌مدیره سازمان در خصوص موضوع، لازم‌الاتباع و مبنای اقدام خواهد بود. تبصره ۲- اسرار تجاری محرمانه تلقی می‌شود و در صورت افشاء آن، سازمان مسئول جبران ضرر و زیان وارد شده به ارائه‌دهنده اسناد، مدارک و اطلاعات می‌باشد مشروط بر این که افشاء اسرار تجاری توسط سازمان و در غیر موارد قانونی صورت گرفته باشد».

در این نوشتار، در راستای تحلیل ابعاد و زمینه‌های حقوقی استیذان از دادستان کل کشور ناظر به موضوع ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید، مترصد تبیین مناط و ضابطه ارائه اطلاعات توسط سازمان بورس و اوراق بهادار و تشریح مصادیقی از آن هستیم؛ بنابراین، ابتدا مؤلفه‌ها و شرایط حکم مربوط در ماده مذکور را ارزیابی نموده و متعاقب آن با اصطیاد احکام مصرح در قوانین و مقررات مختلف (از قبیل حوزه‌های مبارزه با پولشویی، احکام مراجع قضائتی یا دادگستری، مراجع مالیاتی، هدفمندسازی یارانه‌ها، تعزیرات حکومتی، صنعت، معدن و تجارت، شرکت‌های رتبه‌بندی اعتبار، مؤسسات حسابرسی، سازمان آیسکو و...)، وضعیت اجرای تکالیف قانونی مقتضی را از حیث حکومت ماده مورد بحث در قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید تبیین می‌نماییم.

۱- مناط ارائه اطلاعات در قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید

براساس ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید، شرایطی برای ارائه اطلاعات، اسناد، مدارک و گزارش‌های مذکور به مراجع و نهادهای ذی‌صلاح داخلی و یا بین‌المللی متصور می‌باشد. این شرایط و

جنبه‌های حقوقی آنها را می‌توان در مؤلفه‌ها و زمینه‌های ذیل تلخیص و احصاء نمود:

۱-۱- مفهوم اطلاعات مصرح در ماده را با توجه به اطلاق آن باید اعم از هرگونه سند، مدرک، داده، گزارش یا محتوای قابل استناد اما افشا نشده دانست که در صورت دستیابی اشخاص به آنها امکان شمول تحت عنوان دسترسی به اسرار تجاری، اطلاعات هویتی و شخصی یا اطلاعات نهانی متصور می‌گردد. البته اطلاعاتی از قبیل آمارهای کلی یا دوره‌ای (فاقد جزئیات اطلاعات)، گزارش‌های افشاشده، اطلاعات منتشره یا لازم‌الافشا وفق قوانین و مقررات نوعاً مشمول ممنوعیت یا محدودیت موضوع این ماده نخواهد بود.

۲-۱- تشخیص ضرورت استیذان از دادستان کل کشور به تمییز مراتب توسط سازمان بورس و اوراق بهادار احاله یافته و احتساب منطق و ملاک این مقرر قانونی مؤید این امر است که استجازه دادستان قابلیت توکیل و تفویض ندارد؛ اما دادستان کل کشور می‌تواند تشخیص دلالت‌های قانونی یا قضاوتی را از افراد مطلع یا کارشناس به استشاره گذارد.

۳-۱- احراز دو نوع صلاحیت مشتمل بر ۱- صلاحیت قانونی مرجع مطالبه‌کننده اطلاعات، اسناد، مدارک و گزارش‌های مذکور از این منظر که طبق قانون یا مقررهای قانونی اشخاصی که درخواست اطلاعات دارند، صلاحیت دستیابی به اطلاعات مدنظر را داشته و دسترسی به اطلاعات درخواستی در جهت اجرای وظایف قانونی آنها باشد ۲- تکلیف سازمان بورس و اوراق بهادار به ارائه اطلاعات، اسناد، مدارک و گزارش‌های مذکور به مراجع و نهادهای ذی‌صلاح داخلی و یا بین‌المللی (جهت اخذ رضایت سازمان بورس و اوراق بهادار به‌منظور امکان‌سنجی استیذان ضرورت دارد).

۴-۱- مفهوم حقوقی «موافقت» در ماده به معنای اذن و استیذان است که امری پیشینی محسوب می‌گردد؛ بنابراین نباید آن را بر اجازه (موافقت پسینی و بعد از ارائه اطلاعات اشخاص) دلالت نمود (یعنی موافقت دادستان بایستی مقدم بر ارائه اطلاعات از سوی سازمان بورس باشد).

۵-۱- علت و مبنای اتخاذ این شرط در قانون توسعه ابزارها از این قرار است که دادستان کل کشور متولی امر و عنوان مدعی‌العموم بوده و وی مکلف است در التزام و امتثال حقوق عمومی مبادرت به موافقت یا عدم موافقت با درخواست‌های ارسالی به سازمان بورس و اوراق بهادار نماید. از این جهت تحقق حریم خصوصی اشخاص و عدم افشای مشخصات شخصی و هویتی آنها در زمره امور لازم‌الرعايه در این خصوص است.

۶-۱- طبق فحوای ماده و با لحاظ توضیحاتی که در بند بعد ارائه می‌گردد، در موارد تردید و دایر

شدن امر بین ارائه یا عدم ارائه، اصل بر عدم ارائه اطلاعات و اسناد مدنظر است. از طرف مقابل، چنانچه اخذ اطلاعات و مستندات از سازمان بورس و اوراق بهادار در جهت اجرای قانون یا تکلیف قانونی است، سازمان بورس نمی‌تواند درخواست‌های راجع به ارائه اطلاعات را (بدون دلیل توجیهی) بی‌پاسخ گذارد یا اینکه برخلاف وجود جهات قانونی استیذان از دادستان کل، از این امر استنکاف ورزد؛ چراکه، قید «سازمان می‌تواند نسبت به ... با موافقت دادستان کل در چارچوب صلاحیت‌های قانونی آنها اقدام نماید» در ماده ۱۶ قانون مورد بحث بر «تجویز» دلالت دارد و اجرای آن - در عین لزوم رعایت حقوق عمومی ذی‌نفعان و حقوق خصوصی و اسرار تجاری اشخاص - نباید باعث اختلال در اجرای تکالیف قانونی سایر مراجع و نهادهای ذی‌صلاح گردد؛ زیرا سازمان مکلف به عدم افشای اسرار تجاری یا حرفه‌ای و عدم ارائه اطلاعات در غیر موارد قانونی بوده و بالتبع ارائه هر اطلاعاتی فی‌نفسه و الزاماً به‌منزله افشای اسرار تلقی نمی‌گردد؛^۱ بنابراین، در صورتی که تکلیف یا مقررهای قانونی ناظر به صلاحیت برخی اشخاص یا نهادها برای دستیابی به اطلاعات تصریح نشده باشد، سازمان بورس و اوراق بهادار می‌تواند با رعایت اصل عدم افشای اطلاعات محرمانه و خصوصی دارندگان و صاحبان، استیذان از دادستان را فاقد موضوعیت تشخیص داده و نبود موجبات ناشی از صلاحیت یا تکلیف قانونی به استیذان را به شخص یا نهاد مطالبه‌کننده اعلام نماید.

۱-۷- با لحاظ اینکه تبصره ۲ ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها اشعار می‌دارد: «اسرار تجاری محرمانه تلقی می‌شود و در صورت افشاء آن، سازمان [بورس و اوراق بهادار] مسئول جبران ضرر و زیان وارد شده به ارائه دهنده اسناد، مدارک و اطلاعات می‌باشد مشروط بر اینکه افشای اسرار تجاری توسط سازمان و در غیر موارد قانونی صورت گرفته باشد». براساس ملاک ماده ۶۵ قانون تجارت الکترونیکی منتج به تحقق نتایج ناظر به مواد ۶۴ و ۷۵ همین قانون و ماده ۶۴۸ قانون مجازات اسلامی، ارائه اطلاعات مبحث‌عنه باید با رعایت تکلیف قانونی به عدم افشای اسرار تجاری یا اطلاعات محرمانه و هویتی اشخاص و همچنین، ارائه اطلاعات در موارد مقرر قانونی باشد؛ بنابراین، حتی در فرض امکان ارائه اطلاعات از سوی سازمان بورس به مراجع صلاحیت‌دار، اصل کلی بر ارسال اطلاعات بدون مشخصات

۱. برای مثال، ماده ۶۵ قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۸۲/۱۰/۱۷ مقرر می‌دارد: «اسرار تجاری الکترونیکی، داده پیمایی است که شامل اطلاعات، فرمول‌ها، الگوها، نرم‌افزارها و برنامه‌ها، ابزار و روش‌ها، تکنیک‌ها و فرایندها، تألیفات منتشرنشده، روش‌های انجام تجارت و دادوستد، فنون، نقشه‌ها و فراگردها، اطلاعات مالی، فهرست مشتریان، طرح‌های تجاری و امثال این‌ها است، که به‌طور مستقل دارای ارزش اقتصادی بوده و در دسترس عموم قرار ندارد و تلاش‌های معقولانه‌ای برای حفظ و حراست از آن‌ها انجام شده است.»

اشخاص و جزئیات اطلاعاتی آنهاست.

۸-۱- تشریفات و شرایط دیگری که راجع به ارائه اطلاعات، اسناد، مدارک و گزارش‌های مذکور به مراجع و نهادهای ذیصلاح داخلی و یا بین‌المللی توسط سازمان بورس و اوراق بهادار متصور می‌گردد این است که در هر صورت، مرجع استیذان از دادستان را باید سازمان بورس و اوراق بهادار دانست و نهاد یا مرجع دیگری صلاحیت این امر را نیافته است. حتی اگر خلاف این امر محتمل گردد. در هر صورت تشخیص اولیه سازمان بورس نسبت به احراز دو شق صلاحیت مقرر در بندهای فوق‌الذکر ضرورت دارد. در این خصوص شایان ذکر است که مستند به مصوبه هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار به تاریخ ۹۹/۰۵/۰۸ درخصوص ارائه برخی اطلاعات به مراجع داخلی توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه و شرکت بورس کالای ایران مقرر گردیده؛ اطلاعاتی که به‌موجب موارد مصرح در مقررات مجاز به در اختیار گذاشتن آن می‌باشند، توسط شرکت‌های مذکور ارائه شده و درخصوص اطلاعات خارج از موارد مصرح در مقررات، باید با لحاظ تکلیف قانونی سازمان در حفظ اسرار حرفه‌ای و صیانت از حقوق سرمایه‌گذاران از جمله رعایت ترتیبات موضوع ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید، ارائه اطلاعات پس از اخذ مجوز دادستانی کل کشور صورت پذیرد.

۹-۱- در مقام تفسیر حقوقی و تنقیح قوانین و مقررات وارد بر این مسأله، با استقراء در مواد قانونی و اصطیاد از اصول حقوقی برای مفروض مزبور، تخصیص‌ها و استثناءهایی نیز متصور است که در مواردی بنا به دلایل قانونی امکان ارائه اطلاعات -دست‌کم- با اخذ جواز کلی و عمومی وجود خواهد داشت. ازجمله این موارد عبارتند از: ۱- درخواست‌هایی که به تصریح در قانون لازم‌الاجرا (و نه ضرورتاً در آیین‌نامه، شیوه‌نامه یا ضوابط مادون قانون که تاب تخصیص و نسخ ماده قانونی مورد استناد را ندارد) بایستی امتثال گردد و تکلیف یا تجویز بر ارائه اطلاعات به‌موجب قانون تعیین شده باشد ۲- احکام و دستورهای اصداری مراجع قضایی در راستای احقاق حق، تسهیل رسیدگی به دعاوی حقوقی و شکایات کیفری یا اجرای آراء و تصمیمات محاکم قضاوتی از جهت لازم‌الاجرا بودن اجرای احکام و تصمیمات مراجع قضاوتی یا دادگستری. بنابراین، با لحاظ توضیحات ذیل بند ۱-۶ فوق‌الذکر و با امعان نظر به نمونه‌هایی که در مبحث دوم (ادامه) خواهد آمد، در مواردی که قانون بالادستی بر تکلیف به ارائه دلالت دارد، می‌توان شرایط را برای ارائه اطلاعات و یا استیذان از دادستان کل فراهم دانست؛ لکن تا زمانی که دلیل قانونی متقن وجود نداشته باشد، نمی‌توان قید و شرط موافقت دادستان را نادیده انگاشت. علت فراهم بودن موجبات ارائه اطلاعات در فروض یادشده از این جهت است که چون مقرر قانونی، تصریح

به صلاحیت مراجع مندرج در قانون حاکم و یا لازم‌الاتباع بودن احکام و تصمیمات قضایی دارد، سازمان بورس و اوراق بهادار نمی‌تواند مانع اعمال صلاحیت این قبیل مراجع شود. در غیر این صورت، ممکن است اقدام برخلاف حکم قانونی قلمداد و مستنکف از اجرای احکام قانونی و قضایی محسوب گردد.^۲

۱-۱۰- در شق مربوط به اخذ اطلاعات از سازمان، اگرچه رعایت تشریفات ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها از شرایطی است که محل توجه و لازم‌الاتباع است؛ اما طرق دیگری که قوانین یا مقررات برای افشای سوابق و اطلاعات گذشته اشخاص تأمین نموده‌اند، راهکارهایی است که می‌تواند محمل و منبع دسترسی اشخاص مربوط (از قبیل مؤسسات حسابرسی، شرکت‌های رتبه‌بندی و امثال آنها) در جهت گزارش‌دهی مالی و حسابرسی محسوب گردد. از جمله این موارد، بررسی وضعیت سوابق محکومیت و تخلفات انضباطی اشخاص حسب مورد از مجرای مقرر در ذیل بند (چ) ماده ۳۶ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵^۳ و بند ۴ ماده ۸ آیین‌نامه اجرایی قانون بازار اوراق بهادار مصوب ۱۳۸۶ هیئت‌وزیران^۴ است؛ با این حال، موارد اخیرالذکر لزوماً وضعیت اطلاعات جاری و به‌روز اشخاص

۲. به‌تصریح تبصره ماده ۶۵۲ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲: «مراجع قضایی می‌توانند استعلامات قضایی و کسب اطلاعات لازم را از طریق شبکه ملی عدالت به عمل آورند. در این صورت دستگاه‌های دولتی، نهادهای عمومی غیردولتی و شخصیت‌های حقوقی موظفند پاسخ لازم را از طریق شبکه مزبور اعلام کنند. مستنکف از مفاد این تبصره مشمول ماده ۵۷۶ قانون مجازات اسلامی- کتاب پنجم تعزیرات مصوب ۱۳۷۵- است.» وفق ماده اخیرالذکر نیز: «چنانچه هر یک از صاحب منصبان و مستخدمین و مأمورین دولتی و شهرداری‌ها در هر رتبه و مقامی که باشند از مقام خود سوءاستفاده نموده و از اجرای اوامر کتبی دولتی یا اجرای قوانین مملکتی و یا اجرای احکام یا اوامر مقامات قضایی یا هرگونه امری که از طرف مقامات قانونی صادر شده باشد جلوگیری نماید به انفصال از خدمات دولتی از یک تا پنج سال محکوم خواهد شد.»

۳. «کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که به‌عنوان مدیران نهادهای مالی، تشکل‌های خودانتظام و ناشران اوراق بهادار موضوع ماده ۱۳ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به‌منظور تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۸۸/۰۹/۲۵ انتخاب شده یا می‌شوند، مکلفند مدارک هویت و کلیه اسناد و مدارک مربوط به سوابق شغلی و تحصیلی خود را جهت ثبت در پایگاه اطلاعاتی مدیران مربوطه به سازمان بورس و اوراق بهادار ارائه کنند. سازمان بورس و اوراق بهادار موظف است مشخصات و سوابق تحصیلی و تجربی مدیران یادشده را در پایگاه اطلاعاتی مذکور ثبت کند و عملکرد آن‌ها را از حیث رعایت قوانین و مقررات حاکم بر بازار اوراق بهادار و سوابق تخلفاتی و کیفری مربوط به آن‌ها در طول مدیریت در نهادهای مالی و ناشران اوراق بهادار بر اساس ترتیبات اجرایی که به تصویب شورای عالی بورس و اوراق بهادار می‌رسد منتشر نماید.»

۴. بر اساس ماده فوق، «سازمان باید نشان، مهر و یک نشریه ویژه داشته باشد. انتشار این نشریه با رعایت مقررات قانونی مربوطه یک سال پس از شروع فعالیت سازمان با درج موارد زیر الزامی است: ۱- مقررات و ضوابط مربوطه به بازار اوراق بهادار با ذکر تاریخ تصویب، مرجع یا مراجع تصویب‌کننده و تاریخ لازم‌الاجرا شدن آن‌ها. ۲- مجوزهای صادر، لغو یا تعلیق شده توسط ارکان بازار اوراق بهادار به همراه سایر اطلاعاتی که در این زمینه مطابق مقررات باید به اطلاع عموم

را در بر ندارد و دستیابی به اطلاعات جدیدتر یا آخرین وضعیت اشخاص خاص مستلزم طی تشریفات ماده مورد بحث در قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید خواهد بود.

۱۱-۱- ارائه اطلاعات مورد بحث به مراجع صلاحیت‌دار داخلی و خارجی فارغ از اینکه نتیجه آن (به‌صورت بالقوه یا بالفعل) بر قیمت یا معاملات اوراق بهادار اثرگذار باشد یا خیر بوده و در صورتی که حسب مورد مشمول احکام راجع به اطلاعات نهانی و معاملات مبتنی بر آن شود، باید شرایط «عدم استفاده از اطلاعات نهانی» نیز به‌موازات و به‌انضمام شرایط «عدم سوء استفاده از اسرار تجاری اشخاص» مدنظر قرار گرفته و امتثال گردد. یعنی، اگرچه دادستان کل کشور در ارائه اطلاعات به مراجع درخواست‌کننده به عدم تجویز دسترسی اشخاص به اطلاعات نهانی نیز عنایت و دلالت خواهد نمود اما چنانچه اطلاعات ارائه شده به اشخاص مصدقی از اطلاعاتی نهانی باشد، اشخاصی که به این اطلاعات دسترسی پیدا می‌کنند نیز می‌توانند بنا به موقعیت خود «دارنده اطلاعات نهانی» قلمداد شوند. در این خصوص، طبق بند ۳۲ ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار: «اطلاعات نهانی، هرگونه اطلاعات افشاء نشده برای عموم که به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم به اوراق بهادار، معاملات یا ناشر آن مربوط می‌شود و در صورت انتشار بر قیمت و یا تصمیم سرمایه‌گذاران برای معامله اوراق بهادار مربوط تأثیر می‌گذارد.» همچنین، احکام کیفری مربوط به این مهم و اشخاصی که نوعاً دارنده اطلاعات نهانی محسوب می‌گردند، در بندهای ۱ و ۲ و تبصره‌های ماده ۴۶ همین قانون و دستورالعمل شناسایی و گزارش‌دهی دارندگان اطلاعات نهانی مصوب ۱۴۰۱/۰۴/۰۸ هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار اعلام گردیده که اشاره بیشتر به این موارد از حوصله و موضوع مقاله حاضر خارج است. به هر حال، بند ه تبصره ۱ ماده ۴۶ قانون بازار اوراق بهادار با قید «سایر اشخاصی که با توجه به وظایف، اختیارات و یا موقعیت خود به اطلاعات نهانی دسترسی دارند»، بر امکان فوق‌الذکر صحه گذاشته و تأکید می‌نماید.

۱۲-۱- درخصوص امکان ارائه اطلاعات به اشخاص حقیقی و افراد، شایان ذکر است که ماده معنون تصریح نموده: «سازمان می‌تواند نسبت به ارائه اطلاعات، اسناد، مدارک و گزارش‌های مذکور به مراجع و نهادهای ذی‌صلاح داخلی و یا بین‌المللی با موافقت دادستان کل در چارچوب صلاحیت‌های

برسد. ۳- مشخصات اوراق بهادار ثبت شده نزد سازمان. ۴- آراء یا اجرائیه‌های صادره سازمان، هیئت‌دآوری و یا احکام قطعی دادگاه‌ها و سایر مراجع قانونی در خصوص بازار اوراق بهادار، مگر این‌که هیئت‌مدیره نشر آن‌ها را مغایر مصالح بازار تشخیص دهد. ۵- هرگونه تغییر در اساسنامه، نشانی مرکز اصلی، نام و محل شعب و دفاتر سازمان. ۶- سایر اموری که به تشخیص سازمان انتشار آن‌ها در نیل به اهداف سازمان مؤثر باشد. تبصره- سازمان مکلف است، ظرف دو سال از شروع فعالیت، اقدام به راه‌اندازی یک پایگاه الکترونیکی نماید که حداقل حاوی موارد مذکور در این ماده باشد.»

قانونی آنها اقدام نماید.» از این حیث، چون مقنن در مقام بیان بوده و صرفاً اشخاص حقوقی یا نهادی را تعیین نموده و مترصد اشخاص حقیقی نشده است. مثلاً، درخواست دانشجوی مقاطع تحصیلات تکمیلی برای دسترسی به اطلاعات افشانشده، به‌منظور انجام پروژه تحقیقاتی و دانشگاهی را نباید مصداقی از تکلیف سازمان بورس و اوراق بهادار در جهت استیذان از دادستان کل برشمرد و سازمان می‌تواند به استناد عدم صدق شرایط فوق با درخواست فوق مخالفت نماید. بنابراین، اصولاً اشخاص حقیقی و شهروندان را نمی‌توان برای دسترسی به اطلاعات متعلق به دیگران صالح دانست، مگر در صورت تحقق یکی از شرایط ذیل:

- موقعیت اشخاص حقیقی به نمایندگی (قانونی و تصریح‌شده) از مراجع یا نهادهای صلاحیت‌داری باشد که سازمان بورس و اوراق بهادار طبق ملاک ماده رابطه و صلاحیت قانونی مربوط را تأیید نماید.

- دسترسی اشخاص حقیقی به اطلاعات مشخص و خاص بنا به تکلیف و تجویز قانون دیگری قابلیت پذیرش داشته و این تکلیف برای نهاد ناظر بازار سرمایه احراز گردد.

- دسترسی افراد به این اطلاعات بنا به رأی یا تصمیم مرجع قضایی و در راستای اجرای احکام قضایی یا دادگستری باشد.

- اطلاعات مدنظر، نوعاً قابل افشا و انتشار برای عموم بوده و مصداقی از حق دسترسی آحاد جامعه به اطلاعات عمومی در دسترس باشد. شرایط و تکالیف مربوط به این بند را قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات مصوب ۸۸/۰۵/۳۱ تعیین و تصریح نموده است.

- درخواست افراد یا شهروندان در جهت دسترسی به اطلاعات یا سوابق خصوصی خویش یا موکلان خود (مثلاً اطلاعات سهامداری و نقل و انتقال دارایی‌های آنها در بازار اوراق بهادار، آخرین وضعیت اوراق بهادار وثیقه‌گذار و یا وثیقه‌گذاران به نفع درخواست‌کننده یا موارد دیگری از این قبیل) بوده و طبق قانون این اطلاعات قابلیت ارائه به اصیل یا نماینده قانونی وی داشته و یا منع نشده باشد.

۲- تحلیل موردی اطلاعات موضوع ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها

در ادامه به برخی مصادیق احتمالی در این خصوص پرداخته و جهات تفسیر بر امکان یا عدم امکان ارائه اطلاعات با شرایط مقرر قانونی را تشریح می‌کنیم:

۲-۱- اطلاعات مترتب بر رعایت قوانین مبارزه با پولشویی

درخصوص ارائه اطلاعات حاوی کدهای معاملاتی مشتریان به مراکز اطلاعات مالی یا جهت طرح

در شورای عالی مبارزه با پولشویی، مستند به ماده ۵ قانون اصلاح قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۹۷/۰۷/۰۳ و نیز تکلیف مقرر در ماده ۶ قانون مذکور، کلیه صاحبان مشاغل غیرمالی و مؤسسات غیرانتفاعی و همچنین اشخاص حقیقی و حقوقی از جمله بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک‌ها، مؤسسات مالی و اعتباری، بیمه‌ها، بیمه مرکزی، صندوق‌های قرض الحسنه، بنیادها و مؤسسات خیریه، شهرداری‌ها، صندوق‌های بازنشستگی، نهادهای عمومی غیردولتی، تعاونی‌های اعتباری، صرافی‌ها، بازار سرمایه (بورس‌های اوراق بهادار) و سایر بورس‌ها، شرکت‌های کارگزاری، صندوق‌ها و شرکت‌های سرمایه‌گذاری و همچنین مؤسساتی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام می‌باشد، مکلفند اطلاعات مورد نیاز در اجرای این قانون را طبق مصوبات هیئت‌وزیران حسب درخواست شورا یا مرکز اطلاعات مالی به آنها ارائه نمایند و همچنین براساس تبصره ۱ ماده ۴، تبصره ۲ ماده ۸ و تبصره ۱ ماده ۹ آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ الحاقی قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۹۸/۰۷/۲۱، ارائه اطلاعات درخواستی به مرکز اطلاعات مالی، واجد مستند مقرراتی است. لذا، براساس بند (ب) ماده ۷ قانون اصلاح قانون مبارزه با پولشویی، درخواست ارائه اطلاعات باید در چارچوب قانون و آیین‌نامه مصوب هیئت‌وزیران و با رعایت ضابطه استیذان از دادستان ارائه گردد.

۲-۲- اطلاعات مترتب بر اجرای قوانین مالیاتی

براساس ماده ۱۶۹ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۹۴/۰۴/۳۱: «به منظور شفافیت فعالیت‌های اقتصادی و استقرار نظام یکپارچه اطلاعات مالیاتی، پایگاه اطلاعات هویتی، عملکردی و دارایی مؤدیان مالیاتی شامل مواردی نظیر اطلاعات مالی، پولی و اعتباری، معاملات، سرمایه‌ای و ملکی اشخاص حقیقی و حقوقی در سازمان امور مالیاتی کشور ایجاد می‌شود. وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، شهرداری‌ها، مؤسسات وابسته به دولت و شهرداری‌ها، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و سایر اشخاص حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی که اطلاعات مورد نیاز پایگاه فوق را در اختیار دارند و یا به نحوی موجبات تحصیل درآمد و دارایی برای اشخاص را فراهم می‌آورند، موظفند اطلاعات به شرح بسته‌های ذیل را در اختیار سازمان امور مالیاتی کشور قرار دهند:

الف) اطلاعات هویتی ۱- اطلاعات هویتی و مکانی اشخاص حقیقی و حقوقی ۲- مجوزهای فعالیت اقتصادی و همچنین مجوزهای مربوط به انجام معاملات تجاری و عقد قراردادها.

ب) اطلاعات معاملاتی اشخاص ۱- معاملات (خرید و فروش دارایی‌ها، کالاها و خدمات) ۲- تجارت خارجی (واردات و صادرات کالاها و خدمات) ۳- قراردادهای مربوط به انجام معاملات و فعالیت‌های تجاری ۴- قراردادهای مربوط به انجام عملیات بیمه‌انکاری و هرگونه خدمات ۵- اطلاعات مربوط به خرید و فروش ارز و سکه طلا ۶- اطلاعات انواع بیمه‌نامه‌های صادره و خسارت‌های پرداختی ۷- بارنامه و صورت وضعیت حمل و نقل بار و مسافر.

پ) اطلاعات مالی، پولی و اعتباری و سرمایه‌ای اشخاص ۱- جمع‌گردش سالانه (دوره مالی) نقل و انتقال سهام و سایر اوراق بهادار ۲- جمع‌گردش و مانده سالانه (دوره مالی) انواع حساب‌های بانکی ۳- جمع‌گردش و مانده سالانه (دوره مالی) انواع سپرده‌ها و سود آنها ۴- تسهیلات بانکی اعم از ارزی و ریالی در قالب کلیه عقود و همچنین کلیه تعهدات اعم از گشایش اعتبار اسنادی و تنزیل اعتبار اسنادی، ضمانت‌ها و نظایر آن.

ت) اطلاعات دارایی‌ها، اموال و املاک و همچنین نقل و انتقال آنها.

ث) سایر اطلاعات فعالیت‌های اقتصادی که با پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیئت‌وزیران به موارد مزبور اضافه خواهد شد.

تبصره ۱- کلیه اشخاص و مراجعی که به نحوی در جریان عملیات مربوط به مالکیت، نگهداری، انتقالات، خدمات بیمه‌ای و معاملات دارایی‌های مذکور می‌باشند موظفند به ترتیبی که سازمان امور مالیاتی کشور مقرر می‌دارد اطلاعات مربوط را به آن سازمان ارائه دهند. متخلف از مفاد حکم این تبصره علاوه بر مسئولیت تضامنی که با مؤدی در پرداخت مالیات خواهد داشت مشمول جریمه‌ای معادل یک‌دوم تا دوبرابر مالیات پرداخت شده خواهد بود.

تبصره ۲- سازمان امور مالیاتی کشور موظف است امکان دسترسی برخط (آنلاین) بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بیمه مرکزی، گمرک جمهوری اسلامی ایران، سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و همچنین سایر دستگاه‌های اجرایی را به فهرست بدهکاران مالیاتی فراهم آورد تا استفاده‌کنندگان مذکور بتوانند با حفظ طبقه‌بندی، اطلاعات دریافتی را در ارائه خدمات به اشخاص بدهکار مالیاتی لحاظ کنند.

تبصره ۳- اشخاص متخلف از حکم این ماده علاوه بر محکومیت به مجازات مقرر در این قانون، مسئول جبران زیان‌ها و خسارات وارده به دولت خواهند بود.

تبصره ۴- دستگاه‌های اجرایی که مطابق قانون نیاز به این اطلاعات دارند، مجازند با تصویب

هیئت‌وزیران و حفظ طبقه‌بندی مربوط، از اطلاعات موجود در پایگاه اطلاعات موضوع این ماده در حد نیاز استفاده کنند...».

درخصوص شرایط ارائه اطلاعات مطابق قوانین حوزه مالیات (موضوع ماده ۱۶۹ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم)، از سوی حکم ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید مدنظر است و از طرف دیگر، مستند به ماده ۱۶۹ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم و آیین‌نامه اجرایی موضوع این ماده،^۵ در حیطه مفاد مقررات فوق‌الذکر و مشروط به احراز حد آستانه (تعیین حداقل رقم اطلاعات مورد نیاز سازمان امور مالیاتی)، مقتضی است با رعایت قوانین و مقررات، - و مفروض به اینکه درخواست‌ها می‌بایست به صورت موردی و با ذکر جزئیات مشخص باشد- اطلاعات لازم (از قبیل: اطلاعات معاملات اشخاص در حد آستانه و اطلاعات مجوزهای صادره) در اختیار سازمان امور مالیاتی قرار گیرد.

۲-۳- دسترسی شرکت‌های رتبه‌بندی اعتبار

درخصوص امکان در اختیار داشتن اطلاعات مربوط به رفتار اعتباری متعهدین پرداخت در اوراق بهادار منتشره برای شرکت‌های رتبه‌بندی، اولاً دسترسی شرکت‌های رتبه‌بندی اعتباری به اطلاعات مربوط به رفتار اعتباری متعهدین پرداخت مرتبط با اوراق بهادار منتشره، در راستای اجرای بند ۱-۵ مقرر درخصوص اصلاح مواردی از اعلام رتبه اعتباری مناسب جهت انتشار اوراق بهادار بدهی بدون استفاده از رکن ضامن یا با کاهش وثیقه مصوب ۹۹/۰۲/۰۳ هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار مبنی بر پایش رتبه اعتباری به صورت مستمر تا سررسید اوراق و سایر الزامات حرفه‌ای مترتب بر فعالیت این شرکت‌ها برابر با دستورالعمل تأسیس و فعالیت مؤسسات رتبه‌بندی مصوب ۹۵/۰۱/۲۱ هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار می‌باشد. ثانیاً؛ مستند به بند ۴ ماده ۱ دستورالعمل اخیرالذکر که مقرر می‌دارد: «رتبه‌بندی اعتباری عبارت از اظهار نظر مؤسسه رتبه‌بندی راجع به احتمال ایفای به موقع تعهدات شخص حقوقی یا احتمال ایفای به موقع تعهدات ناشی از انتشار اوراق بهادار و یا احتمال ایفای

۵. مطابق تبصره ۵ ماده ۱۶۹ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم که اشعار می‌دارد: «ترتیبات اجرای احکام این ماده و نحوه دسترسی برخط، تعیین حد آستانه (تعیین حداقل رقم اطلاعات)، دریافت و ارسال اطلاعات و مهلت آن با حفظ محرمانه بودن آن از اشخاص مذکور به‌موجب آیین‌نامه‌ای است که ظرف مدت شش ماه از تاریخ تصویب این قانون با پیشنهاد سازمان امور مالیاتی کشور و مشارکت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه می‌شود و به تصویب وزیران امور اقتصادی و دارایی و دادگستری می‌رسد...»، آیین‌نامه اجرایی موضوع تبصره ۵ ماده ۱۶۹ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم (مصوب ۹۵/۱۰/۱۵) ازجمله مقررات لازم‌الاجرای در این خصوص می‌باشد.

تعهد مالی خاص دیگر در موعد مقرر که از طریق بررسی نظام‌مند توانایی‌ها و تمایل متعهد یا متعهدین به ایفای تعهدات صورت می‌گیرد و منجر به اختصاص رتبه اعتباری معین و از پیش تعریف شده می‌گردد»، دسترسی به اطلاعات مورد نظر شرکت‌های متقاضی در چارچوب ضوابط مندرج در بخش ۹ و ۱۰ دستورالعمل مذکور (مواد ۲۸ الی ۳۱) ذیل عنوان جمع‌آوری و کنترل اطلاعات و نگهداری و حفاظت از اطلاعات و مدارک، با تأکید بر تکلیف قانونی شرکت‌های رتبه‌بندی اعتباری در حفظ اسرار حرفه‌ای و محرمانه تلقی نمودن اطلاعات و مدارک، از باب لازمه فعالیت و مقدمه واجب، به لحاظ حقوقی قابل توجیه می‌باشد. ثالثاً از این حیث که مطابق ماده ۱۸ قانون بازار اوراق بهادار، سازمان مکلف به حفظ اطلاعات محرمانه‌ای است که در اجرای وظایف قانونی به آن اطلاعات دسترسی می‌یابد و ارائه اطلاعات وفق ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید صورت می‌پذیرد، در سایر موارد که فراتر از اختیارات و اقتضائات حرفه‌ای در خصوص فعالیت مؤسسات رتبه‌بندی است، رعایت ترتیبات مقرر در ماده ۱۶ مبنی بر استیذان از دادستان کل کشور و التزام به ملاحظات مقام مذکور ضروری است.

۴-۲- مطالبه اطلاعات توسط شوراهای حل اختلاف

در موضوعی مثل مطالبه اطلاعات میزان خرید محصولات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس کالا یا انرژی توسط شورای حل اختلاف، با لحاظ فعالیت شورای حل اختلاف زیر نظر قوه قضاییه و ماهیت شبه قضایی آن به موجب قانون شوراهای حل اختلاف مصوب ۱۳۹۴، شورای حل اختلاف - با شرایطی به خصوص - ماهیتاً قضائتی است و ارائه اطلاعات در اجرای احکام و دستورات صادره از مراجع قضایی یا مراجع وابسته به قوه قضاییه از جمله مواردی است که ضرورت می‌یابد. این امر خصوصاً در مورد کلیه مراجع قضایی صادق است و در باب مسائل حقوقی و مدنی، مطابق بحث ششم (مواد ۸۷ تا ۹۵) قانون اجرای احکام مدنی مصوب ۱۳۵۶ (در خصوص توقیف اموال منقول محکوم‌علیه که نزد شخص ثالث است) و ایضاً بنا به اینکه براساس مواد ۱، ۲، ۳ و ۲۷ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۹۳/۷/۱۵ اشخاص ثالث دخیل در اجرای رأی مکلف به اجرا شده‌اند، ارائه اطلاعات را می‌توان در عداد مقدمات اجرای رأی و احقاق حق ذی‌نفع (محکوم‌له) برشمرد؛ بنابراین، دسترسی نهادهایی مثل شوراهای حل اختلاف به اطلاعات راجع به رسیدگی به دعاوی مرتبط با حوزه صلاحیت قانونی در عداد شرایط و تشریفات مندرج در ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید قرار می‌گیرد که سازمان بورس بایستی در حدود ماده مزبور مبادرت به پاسخگویی نماید.

۲-۵- اطلاعات مترتب بر قانون هدفمندسازی یارانه‌ها

درخصوص درخواست اطلاعاتی از قبیل اطلاعات سهامداران و دارندگان اوراق بهادار یا اطلاعات مدیران و اعضای هیئت‌مدیره شرکت‌ها (مشمول بر اطلاعات هویتی و مشخصات شناسایی آنها) از سوی سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها جهت به‌روزرسانی و تکمیل پایگاه اطلاعات اقتصادی خانوار برای ثبت‌نام از متقاضیان یارانه نقدی، مستند به بند (ب) تبصره ۱۴ قانون بودجه ۱۴۰۰ کل کشور: «سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی حسب مورد مکلفند نسبت به ثبت‌نام و پرداخت یارانه هدفمندی و نیز معیشتی و سایر یارانه‌ها به کلیه افراد واجد شرایط از جمله افراد جدید، افرادی که تاکنون ثبت‌نام ننموده‌اند و افرادی که منصرف شده‌اند اقدام نمایند. عدم ثبت‌نام یا تأخیر در ثبت‌نام و عدم پرداخت یارانه هدفمندی و نیز یارانه معیشتی و سایر یارانه‌ها تخلف محسوب و مسئولیت آن برعهده کلیه مدیران ذی‌ربط است. این تخلف قابل رسیدگی در مراجع ذی‌صلاح است». مستند به بند (الف) ماده ۷ قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مصوب ۸۸/۱۰/۱۵، پرداخت یارانه در قالب پرداخت نقدی و غیرنقدی با لحاظ میزان درآمد خانوار نسبت به کلیه خانوارهای کشور به سرپرست خانوار، از جمله مواردی است که دولت مجاز است حداکثر تا پنجاه درصد خالص وجوه حاصل از اجرای این قانون را در قالب آن هزینه نماید؛ بر این طریق، وزیران عضو کارگروه بررسی آیین‌نامه‌های قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در مورخه ۸۹/۰۱/۳۱ بنا به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و رفاه تأمین اجتماعی و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور و به استناد تصریح تبصره ۱ ماده ۷ قانون یادشده، آیین‌نامه اجرایی ماده ۷ قانون مزبور را تصویب کردند. مستند به بند (پ) ماده ۱ این آیین‌نامه، «پایگاه اطلاعات اقتصادی خانوار، سامانه الکترونیکی مشتمل بر کلیه اطلاعات هویتی و اقتصادی خانوارهای کشور است که به‌منظور شناسایی اقشار آسیب‌پذیر و تعیین گروه‌های هدف موضوع ماده ۷ قانون در سال ۱۳۸۷ در مرکز آمار ایران تشکیل شده است». براساس ماده ۲ آیین‌نامه مذکور نیز «سازمان [هدفمندسازی یارانه‌ها] موظف است به‌منظور شناسایی گروه‌های درآمدی کشور با استفاده از روش‌های ارزیابی فردی و سایر روش‌ها از بانک‌های اطلاعاتی کشور و سایر امکانات موجود، نسبت به تکمیل و به‌هنگام‌سازی پایگاه اقدام نماید»؛ بر این اساس، مستند به تبصره ماده ۳ آیین‌نامه صدرالاشاره که مقرر می‌دارد: «دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده ۵ قانون مدیریت خدمات کشوری و دستگاه‌های متولی بانک‌های اطلاعات آماری مربوط موظفند با درخواست سازمان [هدفمندسازی یارانه‌ها]، اطلاعات، اسناد و مدارک مورد نیاز در اجرای قانون را در اختیار سازمان مزبور قرار دهند».

از آنجا که تعریف مذکور در ماده ۵ قانون فوق‌الذکر مشتمل بر مؤسسات یا نهادهای عمومی غیردولتی از جمله سازمان بورس و اوراق بهادار نیز هست، مستلزم همکاری سازمان بورس می‌باشد. در این خصوص، مستند به ماده ۳ آیین‌نامه مذکور، «پایگاه در سازمان ایجاد و مستقر می‌گردد و کلیه اطلاعات و منابع موضوع این ماده به صورت طبقه‌بندی شده نگهداری خواهد شد و افشاء و انتشار آن در مورد اشخاص ممنوع است مگر در مواردی که قانون تجویز کند»؛ بنابراین، صرفاً اطلاعات مشخص و خاص (موردی و منطبق بر تجویز قانون) قابل ارائه بوده و در هر صورت، التزام مرجع درخواست‌کننده به رعایت جهات محرمانگی و امانتداری ضروری و مسئولیت نقض محرمانگی اطلاعات ارائه شده برعهده مرجع درخواست‌کننده می‌باشد.

۲-۶- اجرائیات مرتبط با قانون تعزیرات حکومتی

درخصوص درخواست سازمان تعزیرات حکومتی نسبت به دریافت مواردی مثل سرویس‌های استعمال کد بورسی، استعمال دارایی و استعمال توقیف دارایی، اگرچه تکلیف مقرر در ماده ۳۵ آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی (تصمیم نماینده ویژه رئیس جمهور به‌عنوان تصمیم هیئت‌وزیران) مصوب ۷۳/۰۸/۰۱ که مقرر می‌دارد: «کلیه سازمان‌های دولتی از قبیل سازمان ثبت اسناد و سازمان زندان‌ها و نیروهای انتظامی واحدهای ابلاغ و اجرای دادگستری، بانک‌ها موظف به همکاری بوده و همانند آراء قطعی محاکم عمومی و انقلاب موجبات اجرای آراء شعب تعزیرات حکومتی را فراهم خواهند آورد»، ناظر بر سازمان بورس و اوراق بهادار به‌عنوان نهاد عمومی غیردولتی نمی‌باشد، لکن مستند به ماده ۳۲ قانون تعزیرات حکومتی مصوب ۶۷/۱۲/۲۳ با اصلاحات بعدی: «مسئولیت هماهنگی، پیگیری و بازرسی تخلفات مندرج در فصل اول این قانون و امور تشکیلاتی آنها به‌عهده وزارت بازرگانی می‌باشد و کلیه دستگاه‌های اجرایی، انتظامی و بانک‌ها ضمن همکاری لازم مکلف به اجرای بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های مربوطه خواهند بود». همچنین مستند به تصریح مقنن بر عنوان سازمان بورس و اوراق بهادار در تکلیف مندرج در بند (الف) ماده ۱۱۷ قانون مذکور که مقرر داشته است: «در راستای تضمین حقوق مالکیت و استحکام قراردادها، کاهش اطاله دادرسی و کاهش اطاله در اجرای احکام صادر شده دادگاه‌ها و مفاد اسناد رسمی لازم‌الاجرا، قوه قضاییه مکلف است تا پایان سال دوم اجرای قانون برنامه سامانه‌ای الکترونیک ایجاد نماید که امکان پاسخگویی فوری و برخط به استعلامات مورد نیاز مراجع قضایی ذی‌صلاح درخصوص اموال اشخاص محکوم‌علیهم به‌طور متمرکز برای قوه قضاییه

و تحت نظارت مستقیم رئیس قوه قضاییه از طریق دسترسی برخط به کلیه بانک‌های اطلاعاتی اموال اشخاص حقیقی و حقوقی محکوم‌علیه‌هم فراهم شود تا توقیف اموال مزبور به سرعت و سهولت انجام گیرد. تمام مراجعی که به هر نحو اطلاعاتی در مورد اموال اشخاص دارند، مانند سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، شهرداری‌ها، سازمان امور مالیاتی، نیروی انتظامی، سازمان بورس و اوراق بهادار، بانک مرکزی و کلیه بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری و سامانه شناسه (کد) رهگیری اتحادیه مشاوران املاک مکلفند کلیه اطلاعات خود در مورد اموال متعلق به اشخاص مذکور و کلیه تغییرات راجع به آنها و هر نوع نقل و انتقال بعدی آنها را، به نحوی که این اطلاعات به صورت برخط (آنلاین) و آنی از طریق سامانه مذکور قابل دسترس باشد، در اختیار قوه قضاییه قرار دهند. اطلاعات قابل دسترسی از طریق این سامانه دارای طبقه‌بندی محرمانه است و صرفاً با تأیید قضات منصوب رئیس قوه قضاییه به درخواست مراجع قضایی صالح یا مراجع اجراکننده رأی یا مراجع اجراکننده مفاد اسناد رسمی در اختیار آنان قرار می‌گیرد». با عنایت به موارد فوق و مستند به مواد ۱، ۲، ۳ و ۲۷ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۹۳/۰۷/۱۵ که مقررات این قانون را در مورد آرای مدنی تعزیرات حکومتی نیز مجری دانسته و اشخاص ثالث دخیل در اجرای رأی را مکلف به اجرا نموده، ارائه اطلاعات در درخواست‌هایی که بنا به تجویز قوانین به سازمان بورس و اوراق بهادار اعلام می‌شود، می‌تواند از قید اخذ موافقت موضوع ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید خارج باشد. در این خصوص -همان‌طور که قبلاً نیز اشاره شد-، مستند به مصوبه مورخ ۹۹/۰۵/۰۸ هیئت مدیره سازمان بورس درخصوص ارائه برخی اطلاعات به مراجع داخلی توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه و شرکت بورس کالای ایران مقرر گردیده؛ اطلاعاتی که به‌موجب موارد مصرح در مقررات مجاز به در اختیار گذاشتن آن می‌باشند، توسط شرکت‌های مذکور ارائه شده و درخصوص اطلاعات خارج از موارد مصرح در مقررات، باید با لحاظ تکلیف قانونی سازمان در حفظ اسرار حرفه‌ای و صیانت از حقوق سرمایه‌گذاران ازجمله رعایت ترتیبات موضوع ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید، ارائه اطلاعات پس از اخذ مجوز دادستان کل کشور صورت پذیرد.

۲-۷- درخواست‌های مرتبط با شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور

در موضوع درخواست بهره‌برداری سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور جهت اعلام سهام شهرداری‌های صاحب سهام در شرکت یا شرکت‌های معین، بدو شایان توجه است که در راستای

شناسایی صلاحیت سازمان فوق‌الذکر، مطابق ماده ۶۲ قانون شهرداری‌ها (اصلاحی ۱۳۴۵): «به‌منظور راهنمایی و ایجاد هماهنگی در امور شهرداری‌ها و آموزش کارکنان شهرداری‌ها و همچنین نظارت در حسن اجرای وظایفی که طبق این قانون به‌عهده وزارت کشور گذاشته شده است، سازمان متناسبی در وزارت کشور پیش‌بینی و تأسیس می‌شود...»؛ براساس ماده ۶ اساسنامه سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، وظایف و حدود عملیات این سازمان اِحصاء گردیده که عموماً دلالت بر حمایت حقوقی، پژوهشی، فنی و حسابرسی، نظارت و مراقبت در اقامه دعاوی له و علیه شهرداری‌ها، تهیه و تدوین نظام برنامه‌ریزی شهرداری‌ها، نظارت عالی بر نحوه اجرای پروژه‌ها و طرح‌های عمرانی از نظر فنی و حسن اجرای کار یا برقراری ارتباط بین شهرداری‌های کشور به‌منظور تبادل اطلاعات و تجارب مربوط به روش‌های اداری مالی فنی خدماتی و سایر امور شهرداری دارد؛ بنابراین، از ظاهر و مفاد مواد استنادی، تکلیف قانونی از حیث الزام ارائه اطلاعات به آن سازمان محرز نمی‌باشد. حتی در فرضی مثل بند ۱۱ ماده ۶ اساسنامه مورد اشاره، سازمان درخواست‌کننده در صورت دارا بودن وکالت از شهرداری‌ها (حسب مورد) صلاحیت اقامه دعوا و حضور و دفاع در محاکم را خواهد یافت. این در حالی است که این وکالت و مراتب آن باید بسته به مورد احراز گردد. یعنی، صرف امکان دارا شدن رابطه وکالتی مؤید صلاحیت یافتن جهت اخذ هر اطلاعاتی - به‌نحو مطلق - نمی‌باشد. لذا، مستند به ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید و با توجه به موارد ذکر شده، اصولاً سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها جهت دریافت اطلاعات درخواستی فاقد صلاحیت لازم می‌باشد و بالتبع در فرض مورد اشاره - به لحاظ قانونی - تکلیفی مبنی بر ارائه اطلاعات توسط سازمان بورس و اوراق بهادار به آن سازمان وجود ندارد.

۲-۸- اجرای سیاست‌های نظارتی وزارت صنعت، معدن و تجارت (صمت)

درخصوص امکان دریافت اطلاعات خریداران از بورس کالای ایران به‌صورت وب سرویس از سوی وزارت صنعت، معدن و تجارت، اولاً؛ سامانه جامع تجارت (سامانه یکپارچه‌سازی و نظارت بر فرآیند تجارت) با هدف ایجاد یک سامانه واحد برای بازرگانان در حوزه تجارت خارجی و فعالان اقتصادی در حوزه تجارت داخلی طراحی شده است. با استفاده از این سامانه انجام مبادلات تجاری به‌سمت مبادی قانونی هدایت خواهد شد و پدیده قاچاق کاهش خواهد یافت. در این راستا ماده ۸ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب ۱۳۹۰ بیان داشته است: «وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است با همکاری وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و جهاد کشاورزی، اتاق‌ها و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط، ظرف شش ماه پس از

لازم‌الاجرا شدن این قانون، فرایند تجارت خارجی اعم از واردات و صادرات کالا و خدمات و صدور اسناد و مدارک مربوط از قبیل گواهی مبدأ، فرم‌های تجاری، گواهی‌های بهداشت و استاندارد، اعتبار اسنادی، ثبت سفارش، پروانه گمرکی و بیمه‌نامه، بدون نیاز به مراجعه حضوری ذی‌نفع را به صورت الکترونیکی درآورد. منابع مالی مورد نیاز برای اجرای این ماده از سرفصل‌های دولت الکترونیک در بودجه‌های سنواتی و نیز صرفه‌جویی‌های حاصل از بهبود فرایندها و کاهش دیوان‌سالاری، تأمین می‌شود». تبصره ۳ ماده ۵ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز اصلاحی ۹۴/۰۷/۲۱ مقرر می‌دارد: «ستاد موظف است از طریق وزارت اطلاعات و با همکاری وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت، امور اقتصادی و دارایی (گمرک جمهوری اسلامی ایران)، بانک مرکزی و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط به تهیه، اجرا و بهره‌برداری از سامانه شناسایی و مبارزه با کالای قاچاق اقدام نماید. کلیه مراکز مرتبط با تجارت داخلی و خارجی کشور، موظف به ارائه و تبادل اطلاعات از طریق این سامانه می‌باشند». براساس ماده ۶ قانون مذکور نیز: «به منظور تجمیع داده‌ها و یکپارچه‌سازی اطلاعات مربوط به سامانه مذکور در تبصره ۳ ماده ۵ و به منظور کاهش زمینه‌های بروز قاچاق کالا و ارز؛ الف. وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است با همکاری ستاد و گمرک جمهوری اسلامی ایران و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط اقدام به تهیه، اجرا و بهره‌برداری از سامانه نرم‌افزاری جامع یکپارچه‌سازی و نظارت بر فرآیند تجارت نماید...». ثانیاً؛ از جهت مراتب اجرایی، تبصره ۷ ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی مواد ۵ و ۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۹۵/۰۴/۰۶ هیئت‌وزیران مقرر می‌دارد: «وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است مطابق ترتیبات مقرر در این آیین‌نامه، مدل مفهومی و برنامه زمان‌بندی راه‌اندازی سامانه مذکور را به کلیه دستگاه‌های مرتبط و ستاد ارائه نماید. کلیه دستگاه‌ها موظف به ارائه خدمات و تبادل اطلاعات در راستای مدل مفهومی مصوب می‌باشند». مطابق ماده ۳۲ آیین‌نامه مذکور و تبصره آن ذیل عنوان مقررات عمومی: «تمامی دستگاه‌های دخیل در فرایندهای تجارت داخلی و خارجی کشور موظفند سامانه‌های مرتبط با سامانه جامع تجارت را تهیه و اجرا نموده و ضمن برقراری ارتباط با سامانه مذکور اطلاعات لازم را در اختیار آن قرار دهند. تبصره- دستگاه‌های یادشده موظفند در عملیات مربوط به فرایندهای تجاری کشور، تنها از طریق سامانه جامع تجارت با بازرگانان به تبادل اطلاعات بپردازند. ساختار تهیه و تبادل اطلاعات الکترونیکی مورد نظر باید به گونه‌ای باشد که قابل ارسال به سامانه جامع تجارت باشد». همچنین ماده ۳۵ آیین‌نامه مذکور در این خصوص بیان می‌دارد: «تبادل اطلاعات و مستندات بین دستگاه‌های دخیل در فرایندهای تجارت داخلی و خارجی کشور به صورت الکترونیکی صورت می‌پذیرد و نقش بازرگان به‌عنوان انتقال دهنده برگه

فیزیکی مستندات حذف می‌شود. دستگاه‌های مسئول اجرای سامانه‌های موضوع این آیین‌نامه مکلفند اطلاعات و اسناد مورد نیاز خود و صادره توسط خود را مطابق مقررات این آیین‌نامه به صورت الکترونیکی و تنها از طریق سامانه جامع تجارت با یکدیگر تبادل نمایند. سایر دستگاه‌های مرتبط نیز به اسنادی که از طریق این سامانه و به صورت الکترونیکی تبادل شده است، ترتیب اثر می‌دهند». ثالثاً؛ با عنایت به موارد فوق و مستند به مراتب مقرر در ماده ۶ و تکلیف تبصره ۳ ماده ۵ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۹۲/۱۰/۰۳ با اصلاحات ۹۴/۰۷/۲۱ مبنی بر اینکه «کلیه مراکز مرتبط با تجارت داخلی و خارجی کشور، موظف به ارائه و تبادل اطلاعات از طریق این سامانه می‌باشند» و براساس ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید، بایستی کلیه جهات مورد امان نظر واقع شود؛ همچنین، نظر به اینکه ارائه اطلاعات در درخواست‌هایی که بنا به تجویز قوانین خاص به سازمان بورس و اوراق بهادار اعلام می‌شود، تکالیف تصریح شده در قوانین با لحاظ جهات تنقیحی و تفسیری می‌تواند از قید اخذ موافقت موضوع ماده ۱۶ خارج باشد؛ بنابراین، با امان نظر به اینکه درخواست‌ها می‌بایست به صورت موردی و با ذکر جزئیات باشد و صدور مجوز کلی -اصولاً- ریسک‌زاست و معمولاً توجیه‌پذیر نمی‌باشد، به لحاظ حقوقی امکان ارائه اطلاعات واجد شرایط قانونی (ملحوظ و محفوظ به رعایت جنبه‌های راجع به محرمانگی)، در چارچوب‌های مقرراتی وجود دارد. از این حیث، امکان ارائه یا نشر اطلاعات کلی و به صورت وب سرویس و در دسترس، تنها در مواردی که قانوناً آن اطلاعات لازم‌الافشاست وجود دارد؛ در غیر این موارد، ارائه هرگونه اطلاعات منوط به احراز صلاحیت مرجع درخواست کننده طبق قانون بالادستی و تکلیف سازمان بورس و اوراق بهادار در این راستا می‌باشد.

۲-۹- امکان دسترسی حسابرس و مؤسسات حسابرسی به اطلاعات و سوابق اشخاص (شرکت‌ها و مدیران آنها)

از آنجا که هدف حسابرس از به‌کارگیری تأییدیه‌های برون سازمانی، کسب شواهد حسابرسی مربوط و قابل اعتماد است، به این سبب که شواهد حسابرسی کسب شده از منابع مستقل برون سازمانی، قابل اعتمادتر می‌نماید، تأییدیه‌های برون سازمانی یکی از منابع مهم پیش روی حسابرسان می‌باشد. این مهم براساس استانداردهای حسابرسی؛ از جمله استاندارد ۵۰۰، ۵۰۱ و ۵۰۵ مدنظر قرار گرفته و مطابق آنها، شواهد حسابرسی حاصل از تأییدیه‌های برون سازمانی که حسابرس مستقیماً از مخاطبان تأییدیه دریافت می‌کند، می‌تواند قابل اعتمادتر از شواهدی باشد که در درون واحد تجاری ایجاد می‌شود. مراد از تأییدیه برون سازمانی، آن دسته شواهد حسابرسی است که حسابرس به‌طور مکتوب و مستقیم از اشخاص ثالث

(مخاطبان تأییدیه‌ها یا مراجع صلاحیت‌دار)، به شکل کاغذی، الکترونیکی یا طرق دیگر کسب می‌کند. استاندارد ۳۳۰ نیز حسابرس را ملزم می‌کند تا برای مواردی که خطر آن بالاتر ارزیابی شده، شواهد حسابرسی متقاعدکننده‌تری کسب کند. بدین‌منظور، حسابرس می‌تواند میزان شواهد حسابرسی را افزایش دهد و یا شواهد متقن و قابل اعتمادتری کسب کند. برای مثال، حسابرس ممکن است بر کسب شواهد به صورت مستقیم از اشخاص ثالث یا کسب شواهد مؤید از چند منبع مستقل تأکید بیشتری داشته باشد. همچنین طبق استاندارد ۳۳۰، تأییدیه‌های برون سازمانی می‌تواند به حسابرس در کسب شواهد حسابرسی قابل اعتمادتری که برای برخورد با خطرهای عمده تحریف بااهمیت ناشی از تقلب یا اشتباه ضروری است، کمک کند. به عبارت دیگر، اطلاعات حاصل از منابع مستقل از واحد تجاری که حسابرس می‌تواند از آنها به عنوان شواهد حسابرسی استفاده کند ممکن است شامل تأییدیه‌های دریافتی از اشخاص ثالث، گزارش‌های تحلیل‌گران، و داده‌های قابل مقایسه در مورد رقبا باشد؛ بنا به مراتب فوق، از این منظر که تأییدیه‌های برون سازمانی بیانگر شواهد حسابرسی است که حسابرس به‌طور مکتوب و مستقیم از اشخاص ثالث (مخاطبان تأییدیه‌ها)، به شکل کاغذی، الکترونیکی یا طرق دیگر کسب می‌کند، در بررسی ادعاهای مربوط به امور مالی یا مانده حساب‌های خاص و اجزای آنها، تأییدیه‌های برون سازمانی نه تنها مرتبط و حائز اهمیت محسوب می‌شود، بلکه از موجه‌ترین مستندات حقوقی و اثباتی قلمداد می‌گردد. برای مثال، حسابرس ممکن است در مورد شرایط قراردادهای یا معاملات واحد تجاری با اشخاص ثالث، درخواست تأییدیه ارسال کند یا در جهت شناخت وضعیت دعاوی حقوقی و ادعاهای مرتبط با واحد تجاری، از مراجع رسیدگی، محاکم و نهادهای قضایای سوابق دعاوی حقوقی، انتظامی یا کیفری محکومیت اشخاص مدنظر را استعمال نماید؛ به عبارتی دیگر، چون براساس استاندارد ۵۰۱ حسابرس باید روش‌های حسابرسی لازم را به‌منظور تشخیص دعاوی حقوقی و ادعاهای مرتبط با واحد تجاری - که ممکن است موجب ایجاد خطرهای تحریف بااهمیت شوند - طراحی و اجرا کند، درخواست تأییدیه ممکن است برای پاسخ به این موضوع طراحی شده باشد که آیا تغییراتی در قراردادها انجام شده است یا خیر و در صورت مثبت بودن پاسخ، جزئیات مربوط چیست؟ بنابراین، یکی از منابع عملکرد حسابرسان رسمی در بازارهای مالی، استعمال وضعیت حقوقی و سوابق قضایی، محکومیت‌های حقوقی یا انضباطی از مراجع ذی‌صلاح است. طبعاً، یکی از مجاری اخذ وضعیت دعاوی حقوقی، انضباطی و کیفری ناشران و شرکت‌های فعال در بازار سرمایه، مکاتبه با نهادهایی مثل دبیرخانه هیئت‌دآوری بورس (موضوع تبصره ۳ ماده ۳۷ قانون بازار اوراق بهادار) یا بورس‌ها و سازمان بورس و اوراق بهادار (ناظر به

ماده ۳۵ قانون بازار اوراق بهادار و مواد ۱۳ و ۱۴ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید) می‌باشد. مشخصاً؛ از این جهت که پاسخ به مکاتبات یا استعلام‌های حساب‌رسان در عداد اخذ اطلاعات خصوصی (سابقه محکومیت اشخاص) و ارائه اطلاعات مربوط به فعالان بازار سرمایه تلقی می‌شود، ارائه هرگونه پاسخ حاوی اعلام وضعیت مصداق عناوینی است که اولاً؛ ناظر به حقوق خصوصی طرفین دعاوی مطروح نزد هیئت‌داوری به حساب می‌آید. ثانیاً؛ از جهت سوابق انضباطی و کیفری نیز مراتب بایستی از طریق سازمان یا مراجع قضایی صلاحیت‌دار محقق شود.

۲-۱۰- ارائه اطلاعات به سازمان بین‌المللی کمیسیون‌های اوراق بهادار (آیسکو)^۶

آیسکو، مرجع و نهادی بین‌المللی است که وظیفه اصلی آن تدوین استانداردهای جهانی بازار سرمایه در راستای حمایت از حقوق سرمایه‌گذاران می‌باشد؛ در این راستا، کمیسیون‌های اوراق بهادار کشورهای مختلف (مراجع ذی‌صلاح مقررات‌گذار در بازارهای مالی هر کشور) به عضویت آن در آمده و همکاری‌های مشترک و اخذ نظرات یا استعلام‌های مترتب بر حوزه متبوع هر نهاد ناظر در هر کشور، بخشی از کارکردهای عضویت در این سازمان تلقی می‌شود. با لحاظ عضویت سازمان بورس و اوراق بهادار در این نهاد بین‌المللی، از موضوعاتی که (به سبب مشارکت چندجانبه فی‌مابین اعضای کمیسیون مشتمل بر استعلام وضعیت‌های مالی و معاملاتی)، از حیث ارائه اطلاعات به مراجع بین‌المللی می‌تواند مصداق ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها شود، استعلام‌ها و مکاتبات سازمان بین‌المللی کمیسیون‌های اوراق بهادار است که برای مثال، مشتمل بر عناوینی از قبیل موارد ذیل است:

- ۱- استعلام مشخصات هویتی سهامداران از شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه ایران.
- ۲- سوابق کیفری و انضباطی اشخاص خاص به‌منظور اخذ مجوز معین نزد یکی از کمیسیون‌های اوراق بهادار.
- ۳- سوابق معاملات شخص معین (مثلاً افرادی که دارای تابعیت مضاعف یا دوگانه دارند).
- ۴- استعلام سبب دارایی به‌منظور بررسی بضاعت و شمول مالیات بر اموال و دارایی افراد.
- ۵- هرگونه تبادل اطلاعات که در جهت همکاری‌های دو یا چندجانبه میان اعضای آیسکو یا در راستای سیاست‌های سازمان مدنظر (آیسکو) باشد.

6. International Organization of Securities Commissions (IOSCO).

بنابراین، تردیدی نیست که حسب قانون مورد بحث، ارائه اطلاعات مدنظر سازمان آیسکو یا اعضای آن بایستی با رعایت استیذان از دادستان کل کشور باشد.

۲-۱۱- دستیابی به اطلاعات معاملات اسناد خزانه اسلامی

درخصوص امکان ارائه اطلاعات به وزارت امور اقتصادی و دارایی در مورد آمار معاملات و ارقام مربوط به معاملات اولیه اسناد خزانه اسلامی، مستند به جزء ۴ بند (ک) تبصره ۵ قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور: «وزارت امور اقتصادی و دارایی به نیابت از دولت، مسئول انتشار اوراق مالی مربوط به دولت است. این وزارتخانه مجاز است از کلیه روش‌های انتشار اولیه اوراق از جمله تحویل اوراق به طلبکاران، عرضه تدریجی، حراج، فروش اوراق به کسر (کمتر از قیمت اسمی) و پذیره‌نویسی در بازارها استفاده کند. سازمان بورس و اوراق بهادار و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران حسب مورد مکلفند نسبت به ارائه اطلاعات مورد نیاز از قبیل فهرست آخرین دارندگان اوراق مالی اسلامی دولت به وزارت مذکور و اتخاذ تمهیدات لازم برای استفاده از کلیه روش‌های انتشار اقدام کنند. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در بازار ثانویه اوراق، مجاز به خرید و فروش اوراق مالی اسلامی دولت بوده و از نظر حجم خرید یا فروش و روش خرید یا فروش (سازگار حراج، توافق بازپرداخت) در راستای سیاست‌گذاری پولی خود و همچنین درآمد و هزینه‌های ناشی از اجرای عملیات بازار باز اختیار کامل دارد». با امعان نظر به ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید در این خصوص، نظر به اینکه ارائه اطلاعات در درخواست‌هایی که بنا به تجویز قوانین خاص و یا انجام تکالیف تصریح‌شده در قوانین به سازمان اعلام می‌شود، می‌تواند بنا به تجویزی عام از قید اخذ موافقت موضوع ماده ۱۶ خارج باشد، ارائه اطلاعات وفق ماده صدرالذکر با لحاظ مراتب محرمانگی - در فرض ارائه اطلاعات مورد تجویز قانونی - و همچنین منوط به ارائه درخواست از سنخ اطلاعات موردی توسط درخواست‌کننده (یعنی وزارت امور اقتصادی و دارایی)، با مانعی مواجه نمی‌باشد. البته در مورد فوق‌الذکر، از آنجا که مصوبه مورخ ۱۳۹۹/۰۵/۰۸ هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار صرفاً متعرض امکان ارائه برخی اطلاعات به مراجع داخلی توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی و تسویه وجوه و بورس کالای ایران گردیده، در این مصوبه از سایر اشخاص تحت نظارت ذکری به میان نیامده و صرف‌نظر از این ابهام، امکان ارائه اطلاعاتی که به موجب قانون مورد اشاره تکلیف گردیده فراهم بوده و درخصوص اطلاعات خارج از موارد مصرح، باید با لحاظ تکلیف قانونی سازمان در حفظ اسرار حرفه‌ای و صیانت از حقوق سرمایه‌گذاران از جمله رعایت ترتیبات

موضوع ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید، ارائه اطلاعات پس از اخذ مجوز دادستانی کل کشور صورت پذیرد؛ اما ارائه اطلاعات مدنظر در ماده صدرالذکر با لحاظ مراتب محرمانگی، مغایرتی با قوانین و مقررات مرتبط ندارد.

نتیجه‌گیری

امکان ارائه اطلاعات به اشخاص ذی‌صلاح از این جهت به اذن دادستان کل کشور منوط و موکول گردیده که این مقام، به‌عنوان مدعی‌العموم مکلف به رعایت غبطه و مصالح عموم سرمایه‌گذاران، دارندگان اطلاعات یا ذی‌نفعان بوده و تنها در جهت التزام به این مهم می‌تواند مبادرت به موافقت یا عدم موافقت با درخواست‌های ارسالی به نهاد ناظر بازار اوراق بهادار (سازمان بورس و اوراق بهادار) نماید؛ بنابراین، با توجه به اینکه در قوانین و مقررات کنونی تنها راه دسترسی اشخاص ذی‌صلاح (اعم از مراجع و نهادهای ذی‌صلاح داخلی و یا بین‌المللی) به اطلاعات، اسناد، مدارک و گزارش‌های مدنظر، تمسک به دلالت‌های مقرر و بحث‌شده در این نوشتار است، نباید این مقوله را به اختیار یا حقی خصوصی فروکاهید و از ابعاد عمومی یا حکم بودن آن چشم‌پوشید. البته درخصوص شرایط ارائه اطلاعات براساس نحوه تجویز قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید، توجه به رابطه ماده ۱۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید با سایر احکام قانونی (مثل قانون تجارت الکترونیکی، قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات یا سایر قوانین دیگر که به برخی از آنها در این نوشتار اشاره شد) و در حیطه الزامات و استثنائات دسترسی به اطلاعات در آن قوانین لازم می‌نماید؛ اما در هر صورت چنانچه قانونی تکلیف یا تجویز دسترسی مراجع و نهادهای ذی‌صلاح داخلی و یا بین‌المللی را تصریح کرده باشد، احراز تکلیف قانونی به ارائه اطلاعات و پیگیری استیذان راجع به آن برعهده سازمان بورس و اوراق بهادار است. بنا به الزامات و دلالت‌های حقوقی، قانونی و مقرراتی حاکم، از مواردی که می‌توان نسبت به آنها الزام قانونی بر ارائه اطلاعات را موجه و مقرر دانست، عبارتند از: ۱- درخواست‌هایی که به تصریح در قانون لازم‌الاجرا بایستی امتثال گردد و تکلیف یا تجویز بر ارائه اطلاعات به‌موجب قانون تعیین شده باشد ۲- احکام و دستورهای اصداری مراجع قضایی در راستای احقاق حق، تسهیل رسیدگی به دعوی حقوقی و شکایات کیفری یا اجرای آراء و تصمیمات محاکم قضائیه از جهت لازم‌الاجرا بودن اجرای احکام و تصمیمات مراجع قضائیه یا دادگستری. در مقابل، چنانچه تکلیف و تصریح قانونی بر ارائه اطلاعات به اشخاص و نهادهای ذی‌صلاح وجود نداشته باشد، شرط استیذان از دادستان کل برقرار بوده و بایستی

طبق ماده ۱۶ اقدام شود. بالتبع، در صورتی که تکلیف یا مقرره‌ای قانونی ناظر به صلاحیت اشخاص یا نهادها برای دستیابی به اطلاعات تصریح نشده باشد، سازمان بورس و اوراق بهادار می‌تواند با رعایت اصل عدم افشای اطلاعات محرمانه یا اسرار دارندگان و صاحبان، استیذان از دادستان کل کشور را فاقد موضوعیت تشخیص داده و نبود موجبات استیذان از دادستان را به مرجع مطالبه‌کننده اعلام نماید.

فهرست منابع

- آیین‌نامه اجرایی تبصره ۵ ماده ۱۶۹ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم، ۱۳۹۵.
- آیین‌نامه اجرایی قانون بازار اوراق بهادار، ۱۳۸۶.
- آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ الحاقی قانون مبارزه با پولشویی، ۱۳۹۸.
- آیین‌نامه اجرایی ماده ۷ قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، ۱۳۸۹.
- آیین‌نامه اجرایی مواد ۵ و ۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، ۱۳۹۵.
- آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی، ۱۳۷۳.
- اساسنامه سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها.
- استانداردهای ۳۳۰، ۵۰۰، ۵۰۱ و ۵۰۵ حسابرسی.
- دستورالعمل تأسیس و فعالیت مؤسسات رتبه‌بندی، ۱۳۹۵.
- دستورالعمل شناسایی و گزارش‌دهی دارندگان اطلاعات نهانی ۱۴۰۱.
- قانون آیین دادرسی کیفری، ۱۳۹۲.
- قانون اجرای احکام مدنی، ۱۳۵۶.
- قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، ۱۳۹۵.
- قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات، ۱۳۸۸.
- قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور.
- قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، ۱۳۹۰.
- قانون تجارت الکترونیکی، ۱۳۸۲.
- قانون تعزیرات حکومتی، ۱۳۶۷.
- قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید، ۱۳۸۸.
- قانون شوراهای حل اختلاف، ۱۳۹۴.
- قانون شهرداری‌ها، اصلاحی ۱۳۴۵.
- قانون مالیات‌های مستقیم، ۱۳۹۴.
- قانون مبارزه با پولشویی، ۱۳۹۷.
- قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، ۱۳۹۲.
- قانون مدیریت خدمات کشوری، ۱۳۸۶.
- قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی، ۱۳۹۳.
- قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، ۱۳۸۸.
- مصوبه هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار درخصوص ارائه برخی اطلاعات به مراجع داخلی توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه و شرکت بورس کالای ایران، ۱۳۹۹.
- مصوبه هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار درخصوص اصلاح مواردی از اعلام رتبه اعتباری مناسب جهت انتشار اوراق بهادار بدهی بدون استفاده از رکن ضامن یا با کاهش وثیقه، ۱۳۹۹.

This Page Intentionally Left Blank